

Rapport

Datum: 19 maart 2004

Rapportnummer: 2004/092

Klacht

Verzoeker, een advocaat die optreedt namens een op 15 juli 2002 overleden cliënt, klaagt over de lange duur van de behandeling door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) van het bezwaarschrift van 14 januari 1999 tegen de afwijzende beschikking van 13 januari 1999 op de aanvraag om verlening van een verblijfsvergunning aan zijn cliënt.

Verzoeker klaagt er voorts over dat de bewoordingen van de nieuwe beschikking in eerste aanleg van 12 september 2002 beledigend zijn en blijk geven van vooringenomenheid.

Daarnaast klaagt verzoeker over de wijze waarop de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie bij brief van 17 september 2002 en de minister van Justitie bij brief van 7 november 2002 zijn klacht van 16 september 2002 over het voorgaande hebben afgehandeld.

Ten slotte klaagt verzoeker erover dat de IND zijn cliënt, nadat deze ruim 20 jaar in Nederland had verbleven, op basis van in 1985 en 1998 verrichtte dactyloscopische onderzoeken, heeft tegengeworpen dat hij de Duitse danwel de Oostenrijkse nationaliteit had, zonder deze tegenstrijdige resultaten verder toe te lichten.

Beoordeling

A. Ten aanzien van de duur van de behandeling van het bezwaarschrift.

1. Verzoeker behartigde als advocaat de belangen van de heer V. Deze had op 7 december 1998 bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) een aanvraag ingediend om verlening van een verblijfsvergunning om klemmende redenen van humanitaire aard vanwege zijn medische situatie. Deze verblijfsaanvraag is bij beschikking van 13 januari 1999 afgewezen. Verzoeker diende hiertegen op 14 januari 1999 een bezwaarschrift in. In het kader van de behandeling van het bezwaarschrift is V. op 21 januari 2002 gehoord door de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACV). In het hierop volgende advies overwoog de ACV dat de beschikking van 13 januari 1999 niet in stand kon blijven in verband met onduidelijkheid over de identiteit en de nationaliteit van V. De ACV concludeerde dat, na onderzoek naar de identiteit en de nationaliteit van V., opnieuw in eerste aanleg op zijn verblijfsaanvraag diende te worden beslist. De IND wees daarna bij beschikking van 12 september 2002 de verblijfsaanvraag van V. opnieuw af.

2. Termijnen in het bestuursrecht zijn voor de belanghebbende doorgaans fatale termijnen. Uit een oogpunt van een op dit punt na te streven gelijkheid tussen overheid en burger, en van de geloofwaardigheid van de overheid, behoren bestuursorganen zich evenzeer strikt gebonden te achten aan wettelijke voorschriften inzake voor hen geldende termijnen. Dit geldt te meer wanneer de desbetreffende wettelijke voorschriften (enige) ruimte bieden voor het verlengen van de duur van de besluitvorming. Hierbij is het nog van belang om te

benadrukken dat een zorgvuldige voorbereiding van een beslissing op bijvoorbeeld een aanvraag om verlening van een vergunning tot verblijf niet aan een voortvarende behandeling van zo'n aanvraag in de weg behoort te staan.

Voortvarendheid vormt juist één van de wezenlijke onderdelen van een zorgvuldige behandeling. Het is ook aan het betrokken bestuursorgaan om te voorkomen dat een gebrek aan voortvarendheid leidt tot een schending van de zorgvuldigheidsnorm.

3. Het voorgaande betekent dat de behandeling van bezwaarschriften dient plaats te vinden binnen de wettelijk gestelde termijnen. Nu de ACV was ingeschakeld, diende de IND ingevolge artikel 7:10, eerste lid van de Algemene wet bestuursrecht (Awb; zie Achtergrond, onder 1.) binnen tien weken na ontvangst van het bezwaarschrift een beslissing te nemen, dit behoudens opschorting van de termijn in verband met verzuimherstel. Op grond van het derde lid van artikel 7:10 Awb kon de beslissing voor ten hoogste vier weken worden verdaagd. De IND diende daarvan schriftelijk mededeling te doen aan de indiener van het bezwaarschrift. Verder uitstel was op grond van artikel 7:10, vierde lid, Awb alleen mogelijk met instemming van de indiener.

4. De behandeling van het bezwaarschrift tegen de afwijzende beslissing op de verblijfsaanvraag van V. heeft ruim drie jaar en acht maanden in beslag genomen. Niet gebleken is dat de IND conform artikel 7:10, derde en vierde lid Awb de beslissing heeft verdaagd en om verder uitstel heeft verzocht. Er dient dan ook te worden geconcludeerd dat de wettelijke beslistermijn van artikel 7:10 Awb ruimschoots is overschreden. De minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie deelde in zijn reactie op de klacht bij brief van 7 april 2003 dan ook terecht mee dat hij de klacht wat betreft de lange duur van de behandeling van het bezwaarschrift gegrond achtte.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

B. Ten aanzien van de bewoordingen in de beschikking van 12 september 2002

5. De heer V. woonde zeker al vijftien jaar in Nederland toen de IND hem eind 1998 meedeelde dat hij hier geen verblijfsrecht had. Voordien hadden de instanties waar V. in Nederland mee in contact stond hem nooit tegengeworpen dat hij geen Nederlander was. V. is - meerdere malen - door de Nederlandse rechter veroordeeld tot een langdurige gevangenisstraf. Hij ontving een uitkering van de gemeentelijke sociale dienst van Amsterdam en was in het bezit van een sofi-nummer. Volgens verzoeker is V. in december 1998 "out of the blue" tot buitenlander verklaard.

6. De sociale dienst van de gemeente Amsterdam zette vanaf december 1998 de uitkering van V. stop. V. werd dakloos en verbleef vervolgens bij gedogen van de politie in een koepeltentje in stadsplantsoenen in Amsterdam. V. was drugsverslaafd en stond hiervoor al sinds 1983 in contact met de gemeentelijke geneeskundige en gezondheidsdienst

(GG&GD) Amsterdam. Begin 2002 werd bij V. een ernstige vorm van kanker geconstateerd. Hij overleed op 25 juli 2002.

7. Op 12 september 2002, ruim anderhalve maand na zijn dood, wees de IND de verblijfsaanvraag van V. opnieuw af. In de motivering van de beschikking is onder meer het volgende overwogen:

“Het is de keuze geweest van betrokkene zelf om illegaal in Nederland te verblijven. Dat hij onder andere door zijn afhankelijkheid van drugs aan aids lijdt, betekent nog niet dat tot verblijfsaanvaarding overgegaan zou moeten worden.”

8. Verzoeker had de IND bij brief van 3 juni 2002 meegedeeld dat V. als gevolg van kanker binnenkort zou komen te overlijden. Bij de brief waren gegevens gevoegd van een medisch onderzoek dat V. had ondergaan in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis (OLVG) in Amsterdam. Tijdens dit onderzoek was geconstateerd dat de kanker waar V. aan leed ongeneeslijk was en dat hij nog slechts korte tijd te leven had. Het OLVG vermeldde in het verslag van het medisch onderzoek eveneens dat bij V. nimmer aids of HIV was vastgesteld.

9. In zijn reactie van 7 april 2003 op de klacht deelde de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie mee dat de vaststelling in de beschikking van 12 september 2002 dat V. aan aids leed uiterst onzorgvuldig en slordig was geweest. De minister liet weten het zeer pijnlijk te vinden dat er een verband was gesuggereerd tussen de verslaving van V. en aids. Naar het oordeel van de minister was er echter geen sprake geweest van vooringenomenheid en beledigende bewoordingen.

10. Motiveringen dienen feitelijk juist en toereikend te zijn. Daarnaast dient de IND evenals andere bestuursorganen te voorkomen dat de schijn wordt gewekt van vooringenomenheid.

11. De motivering van de IND dat V. aan aids leed is feitelijk onjuist. V. leed niet aan aids. Echter zelfs als V. aan aids had geleden, dan had het nog niet op de weg van de IND gelegen om tussen de drugsverslaving en de (bij V. vermeende) ziekte aids een oorzakelijk verband aan te geven. In de context van een beslissing op een verblijfsaanvraag op medische gronden is het irrelevant om aan te geven wat de oorzaak is van de medische situatie van de aanvrager.

Het beginsel dat zonder vooringenomenheid dient te worden beslist, houdt in dat een bestuursorgaan objectief moet oordelen, zonder aanzien des persoons. Door de (ten onrechte veronderstelde) ziekte van V. in verband te brengen met zijn drugsverslaving heeft de IND de schijn gewekt van vooringenomenheid ten aanzien van drugsverslaafden in het algemeen en van V. in het bijzonder.

De onderzochte gedraging is in zoverre niet behoorlijk.

Van de gekozen bewoording kan evenwel niet worden gezegd dat zij een uiting weergeven waarmee men iemand beledigt.

In zoverre is de onderzochte gedraging behoorlijk.

C. Ten aanzien van de reacties op verzoekers klacht

13. Verzoeker heeft bij faxbericht van 16 september 2002 in krachtige bewoordingen tegenover de IND zijn ongenoegen geuit over de beschikking van 12 september 2002. Verzoeker richtte zich hierin met name tot de concipiënt van de beschikking. In zijn klachtbrief deelde verzoeker mee dat hij overwoog bij het openbaar ministerie aangifte te doen op grond van artikel 255 van het Wetboek van Strafrecht (zie **Achtergrond**, onder 3.).

14. Op deze klacht is namens de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie vrijwel onmiddellijk gereageerd door de adjunct-directeur van de IND, regio Noord-West. In zijn reactie van 17 september 2002 bood de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie zijn verontschuldiging aan over het feit dat de behandeling van de verblijfsaanvraag van V. zoveel tijd in beslag had genomen en de beschikking verzoeker uiteindelijk pas na het overlijden van V. had bereikt. Daarnaast deelde hij verzoeker mee de beschikking als een pijnlijke misslag te beschouwen en zegde hij toe één en ander met de betreffende IND-medewerker te zullen bespreken.

15. Nadat verzoeker zich in het dagblad Trouw van 1 oktober 2002 negatief had uitgelaten over de IND en met name over de medewerker die de beschikking van 12 september 2002 had opgesteld, reageerde op 7 november 2002 ook de hoofddirecteur van de IND, namens de minister van Justitie, op verzoekers klacht van 16 september 2002, en ook op zijn uitlatingen in het dagblad Trouw. De minister van Justitie onderschreef in zijn reactie de eerder op 17 september 2002 door de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie gemaakte excuses, maar voegde hier onder meer aan toe dat hij de toon van verzoekers klacht van 16 september 2002 onnodig grievend achtte ten opzichte van de IND-medewerker die de beschikking had opgesteld en niet passend bij een professionele relatie tussen advocaat en IND.

16. In zijn reactie van 17 september 2002 op de klacht van 16 september 2002 bood de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie zijn verontschuldiging aan. In zijn reactie van 7 november 2002 onderschreef de minister van Justitie de door de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie gemaakte excuses. Hoewel hieruit kon worden afgeleid dat de ministers de klacht gegrond achtten, ontbrak in de reacties van beide ministers een expliciet oordeel over de gegrondheid van de klacht. Het is evenwel een vereiste van adequate klachtbehandeling dat het betrokken bestuursorgaan bij afhandeling van een klacht een oordeel geeft over de gegrondheid van de klacht. In zoverre is de klacht niet adequaat afgedaan.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

17. De Nationale ombudsman merkt ten overvloede het volgende op.

Naast zijn klacht heeft verzoeker in zijn klachtbrief tevens de mededeling opgenomen dat hij overwoog bij het openbaar ministerie aangifte te doen tegen de IND-medewerker die de beschikking van 12 september 2002 had geconcipeerd. In zijn prompte reactie op de klacht is de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie aan deze mededeling voorbij gegaan. Wel deelde hij verzoeker mee de beschikking als een pijnlijke misslag te beschouwen en zegde hij toe één en ander met de betreffende IND-medewerker te zullen bespreken. Hoewel het de minister van Justitie in beginsel had gepast ook aan deze mededeling voorbij te gaan, acht de Nationale ombudsman het wel begrijpelijk dat de minister in zijn reactie van 7 november 2002 toch op deze mededeling heeft gereageerd, nu verzoeker zich ondanks de excuses van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie en de aankondiging van een gesprek met de desbetreffende medewerker, in het dagblad Trouw van 1 oktober 2002 opnieuw negatief had uitgelaten over de IND en met name over de medewerker die de beschikking van 12 september 2002 had opgesteld.

D. Ten aanzien van het laten voortbestaan van de tegenstrijdigheid met betrekking tot de nationaliteit van verzoekers cliënt.

18. Op 26 oktober 1998 waren van V. vingerafdrukken afgenomen. Uit het hierop volgende dactyloscopische onderzoek door de divisie Centrale Recherche Informatie (CRI) van het Korps Landelijke Politie Diensten bleek dat V. eerder in 1985 was gedactyloscopeerd als de heer M. geboren te Emmerich in Duitsland. Uit het onderzoek door de CRI in 1998 bleek dat de dactyloscopische gegevens van V. tevens overeenkwamen met die van de heer R. geboren te Linz in Oostenrijk. De IND wierp verzoeker deze dactyloscopische "treffers" tegen in de (eerste) afwijzende beschikking van 13 januari 1999.

19. Naar aanleiding van een hoorzitting in het kader van de behandeling van het hiertegen ingediende bezwaarschrift concludeerde de ACV in haar rapport van 21 januari 2002 dat de beschikking van 13 januari 1999 niet in stand kon blijven vanwege het ontbreken van voldoende feitelijke grondslag met betrekking tot de identiteit en de nationaliteit van V. Volgens de ACV kon er niet van worden uitgegaan dat V. de Duitse dan wel de Oostenrijkse nationaliteit bezat. De IND diende volgens de ACV daarom na nader onderzoek hieromtrent opnieuw in eerste aanleg op het verblijfsrecht van V. in Nederland te beslissen. De ACV meende dat de vraag of V. in verband met een medische behandeling door de GG&GD in Amsterdam als gemeenschapsonderdaan diende te worden beschouwd, pas zou kunnen worden beantwoord nadat er duidelijkheid was verkregen over de nationaliteit van V.

20. Uit de nieuwe beschikking (in eerste aanleg) van 12 september 2002 blijkt dat de IND géén nader onderzoek heeft verricht naar de nationaliteit van V. De IND is er blijkens de

beschikking van uitgegaan dat V. onderdaan was van één van de Lidstaten van de Europese Unie, maar dat hij geen aanspraak kon maken op verblijf in Nederland als gemeenschapsonderdaan. Op grond hiervan concludeerde de IND onder meer dat derhalve voorbij kon worden gegaan aan een eventuele vaststelling van de Duitse dan wel de Oostenrijkse nationaliteit. In de beschikking werd aan V. echter ook het niet voldoen aan het paspoortvereiste tegengeworpen. De IND onderbouwde deze tegenwerping met de vaststelling dat niet viel in te zien dat van V. niet zou kunnen worden verlangd zich te wenden tot de Oostenrijkse dan wel de Duitse autoriteiten om een geldig paspoort te verkrijgen.

21. De minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie deelde in zijn reactie op de klacht mee dat hij de klacht op het punt van niet vaststellen van de nationaliteit van V. zonder toelichting, gegrond achtte. Voorts achtte de minister het onzorgvuldig dat de IND geen nader onderzoek had verricht naar de nationaliteit van V., hoewel op 8 mei 2002 aan verzoeker was meegedeeld dat het onderzoek was opgestart.

22. Indien op grond van een wettelijk voorschrift advies wordt ingewonnen dient een bestuursorgaan dit advies op te volgen of in de beschikking gemotiveerd de reden aan te geven waarom van het advies wordt afgeweken. De ACV adviseerde nader onderzoek met betrekking tot de vaststelling van de nationaliteit van V. De IND heeft dit advies niet opgevolgd en heeft dit in de beschikking gemotiveerd door aan te geven dat het voor de beslissing op de verblijfsaanvraag van V. geen verschil maakte of V. de Duitse dan wel de Oostenrijkse nationaliteit bezat. Volgens de IND kon V. noch met de Duitse noch met de Oostenrijkse nationaliteit aanspraak maken op verblijf in Nederland als gemeenschapsonderdaan.

23. Deze motivering kon de afwijking van het advies echter niet dragen. De ACV achtte immers nader onderzoek naar de nationaliteit noodzakelijk voor het beantwoorden van de vraag of V. in verband met een medische behandeling door de GG&GD in Amsterdam als gemeenschapsonderdaan diende te worden beschouwd. De IND kon derhalve op dit punt niet zonder nadere motivering volstaan met de vaststelling dat V. op geen enkele wijze aanspraak kon maken op verblijf in Nederland als gemeenschapsonderdaan.

24. Doordat dit toch is gebeurd is zonder dat een toereikende reden is gegeven, afgeweken van een op grond van een wettelijk voorschrift ingewonnen advies, en is de beslissing in zoverre onvoldoende gemotiveerd. Daar komt bij dat de IND van V., die ruim twintig jaar in Nederland had gewoond en van wie sinds 3 juni 2002 bij de IND bekend was dat hij dodelijk ziek was, niet in redelijkheid kon verlangen zich te wenden tot de Oostenrijkse dan wel de Duitse autoriteiten om een geldig nationaal paspoort te verkrijgen. De IND had zich er daarom van dienen te vergewissen dat V., zo hij geen recht had op verblijf in Nederland, in een ander land de noodzakelijke medische zorg zou krijgen.

De onderzochte gedraging is ook op dit punt niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de Immigratie- en Naturalisatiedienst, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, is gegrond, behalve wat betreft het beledigende karakter van de bewoordingen in de beschikking van 12 september 2002; op dit punt is de klacht niet gegrond.

De klacht over de onderzochte gedraging van de minister van Justitie, is gegrond.

De klacht over de onderzochte gedraging van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, is eveneens gegrond.

Onderzoek

Op 17 september 2002 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer mr. H. te Amsterdam, met een klacht over een gedraging van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), een gedraging van de minister van Justitie en een gedraging van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie.

Nadat verzoeker was meegedeeld dat de termijn waarbinnen de IND diende te reageren op verzoekers gelijklopende klacht van 16 september 2002 nog niet was verstreken, deelde verzoeker mee dat de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie reeds bij brief van 17 september 2002 had gereageerd op zijn klacht van 16 september 2002. Hierop volgde, bij brief van 7 november 2002 een reactie van de minister van Justitie. Omdat verzoeker beide reacties onbevredigend achtte werd naar deze gedragingen een onderzoek ingesteld. De gedraging van de IND wordt aangemerkt als een gedraging van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie.

In het kader van het onderzoek werd de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie en de minister van Justitie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Daarnaast werd aan de ministers een aantal vragen gesteld.

Vervolgens werd verzoeker in de gelegenheid gesteld op de verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

Verzoeker deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen.

De reactie van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie gaf aanleiding het verslag op een enkel punt te wijzigen.

Bevindingen

De bevindingen van het onderzoek luiden als volgt:

A. FEITEN

1. Verzoeker behartigde als advocaat de belangen van de heer V. Tijdens een onderzoek in 1998 onder drugsverslaafden in Amsterdam, uitgevoerd door de politie van het regionale korps Amsterdam-Amstelland, was het vermoeden ontstaan dat de drugsverslaafde V. geen Nederlander was. V. kon geen geldig identiteitsbewijs overleggen en beschikte evenmin over een verblijfsvergunning. V. die toen al minstens vijftien jaar in Nederland woonde, vroeg hierop een verblijfsvergunning aan. Bij beschikking van 13 januari 1999 liet de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) V. weten dat hij hier geen verblijfsrecht had. Op basis van dactyloscopische onderzoeken was vastgesteld dat V. de Duitse dan wel de Oostenrijkse nationaliteit had. De IND heeft de werkelijke identiteit van V. niet kunnen vaststellen. Verzoeker diende namens V. op 14 januari 1999 een bezwaarschrift in.

2. Volgens verzoeker is V. "out of the blue" tot buitenlander verklaard. De Nederlandse instanties waar V. mee in contact had gestaan, hadden hem voordien namelijk nooit tegengeworpen dat hij geen Nederlander was. V. was meerdere malen door de Nederlandse rechter veroordeeld tot een langdurige gevangenisstraf. Hij had een uitkering ontvangen van de gemeentelijke sociale dienst van Amsterdam en was in het bezit geweest van een Sofi-nummer. Nadat de sociale dienst in 1998 zijn uitkering had stopgezet, was V. dakloos geworden.

3. De heer V. was in verband met drugsverslaving al ruim tien jaar in behandeling bij de GG&GD. In een brief van 17 augustus 2001 aan verzoeker uitte de GG&GD als volgt haar zorgen over de situatie van V.:

"...Wij maken ons zorgen over zijn situatie en het verloop daarin. Cliënt is dakloos, verblijft bij het gedogen van politie in een klein koepeltentje in stadsplantsoenen.

Vermeldenswaardig is dat cliënt momenteel geen harddrugs gebruikt en goed is ingesteld op methadonbehandeling. Daarnaast verbaast het ons dat cliënt reeds vijftien jaar in het Amsterdamse verblijft met een uitkering zonder legitimatie maar wel met een sofi-nummer.

Wij hebben dagelijks contact met hem op onze polikliniek. Het is de nadrukkelijke wens van cliënt om permanent onderdak te verkrijgen en te stabiliseren in de samenleving. Gezien het feit dat cliënt nog steeds niet te legitimeren is kunnen wij nog steeds niet een woontraject ingaan..."

4. Tijdens een hoorzitting in het kader van het ingediende bezwaarschrift stelde de Advies Commissie Vreemdelingen (ACV) vast dat V. in ieder geval vanaf 14 september 1983 tot 9 november 1998 door verschillende instanties als Nederlander was beschouwd. Volgens de

ACV was het onduidelijk of dit was gebeurd op basis van identiteitsvaststelling.

5. De ACV stelde vast dat er geen zekerheid bestond met betrekking tot de identiteit en de nationaliteit van V.:

“...De dactyloscopische onderzoeken wijzen zowel op een Oostenrijkse als op een Duitse nationaliteit. Met betrekking tot de veronderstelde Duitse dan wel Oostenrijkse nationaliteit geeft betrokkene als verklaring dat hij in het verleden met valse papieren heeft gewerkt als internationaal vrachtwagenchauffeur. Ook die verklaring kan niet met enig objectieverbaar gegeven worden geverifieerd.

Naar het oordeel van de Commissie kan zo op grond van dit thans bekende gegeven voor de beslissing als thans aan de orde niet worden uitgegaan van de Oostenrijkse nationaliteit van betrokkene.

Daartoe zou eerst moeten worden nagegaan of zich in Oostenrijk nog een ander persoon bevindt of bevonden heeft met de persoonsgegevens die nu aan betrokkene worden toegeschreven. Hetzelfde geldt voor de Duitse dactyloscopische treffer.

(...)

Pas als omtrent het bezit van de Oostenrijkse of Duitse nationaliteit van betrokkene duidelijkheid bestaat kan de vraag worden beantwoord of betrokkene in verband met het ondergaan van een medische behandeling (door de GG&GD te Amsterdam) als gemeenschapsonderdaan dient te worden beschouwd...”

6. De ACV concludeerde in haar advies van 21 januari 2002 dat na nader onderzoek opnieuw in eerste aanleg moest worden beslist op de verblijfsaanvraag van V. :

“Op grond van het hiervoor overwogene komt de Commissie tot het oordeel dat de beschikking van 13 januari 1999 niet in stand kan blijven vanwege een ontbreken van een voldoende feitelijke grondslag met betrekking tot de nationaliteit van betrokkene. Na het in dit advies omschreven nader onderzoek dient opnieuw omtrent het verblijfsrecht van betrokkene in Nederland te worden beslist.”

7. Begin 2002 werd bij V. een ernstige vorm van kanker geconstateerd. Verzoeker heeft de IND bij brief van 3 juni 2002 geïnformeerd over de situatie van V. Gezien de kritieke situatie verzocht verzoeker de IND de procedure met betrekking tot de verblijfsaanvraag van V te bespoedigen. V. overleed op 25 juli 2002.

8. Op 12 september 2002, ongeveer anderhalve maand nadat V. was overleden, wees de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie opnieuw de verblijfsaanvraag van V. af. De afwijzende beschikking bevatte onder meer de volgende gronden:

“Gebleken is dat aan één of meer voorwaarden niet is voldaan.

Betrokkene is (...) niet in het bezit van een geldig document voor grensoverschrijding.

Betrokkene vormt (...) een gevaar voor de openbare orde. Betrokkene is immers bij onherroepelijk geworden rechterlijk vonnis veroordeeld tot een langdurige gevangenisstraf (...) wegens een misdrijf, waartegen een gevangenisstraf van drie jaren is bedreigd dan wel hem is ter zake een vrijheidsontnemende maatregel opgelegd.

Niet is gebleken van bijzondere feiten en omstandigheden dat een beslissing overeenkomstig bedoeld beleid (ten aanzien het verlenen, wijzigen of verlengen van de geldigheidsduur van en verblijfsvergunning voor bepaalde tijd; N.o.) in dit geval zou leiden tot nadelige of voordelige gevolgen voor één of meer belanghebbenden, die *onevenredig* zouden zijn in verhouding met de door bedoeld beleid te dienen belangen.

Evenmin is gebleken dat strikte naleving van vorenbedoeld beleid, gelet op de strekking ervan en de onderliggende wettelijke regeling, in dit geval niet nodig is en bovendien een *onevenredig* nadeel zou opleveren voor één of meer belanghebbenden.”

9. Uit de beschikking blijkt niet dat de IND nader onderzoek heeft verricht naar de identiteit of de nationaliteit van V. De IND ging er in de beschikking van uit dat V. de nationaliteit bezat van één van de Lid-staten van de Europese Unie maar dat hij geen aanspraak kon maken op verblijf in Nederland als gemeenschapsonderdaan. Op grond hiervan concludeerde de IND dat derhalve voorbij kon worden gegaan aan een eventuele vaststelling van de Duitse dan wel de Oostenrijkse nationaliteit.

10. In de beschikking van 12 september 2002 is daarnaast het volgende overwogen:

“Het is de keuze geweest van betrokkene zelf om illegaal in Nederland te verblijven. Dat hij onder andere door zijn afhankelijkheid van drugs aan aids lijdt, betekent nog niet dat tot verblijfsaanvaarding overgegaan zou moeten worden. Immers de aanvraag om een verblijfsvergunning op grond van medische behandeling is eerst getoetst aan de algemene voorwaarden voor toelating. Betrokkene heeft echter geen geldig document voor grensoverschrijding en wordt geacht een gevaar te zijn voor de openbare orde.”

11. Verzoeker had de IND bij brief van 3 juni 2002 meegedeeld dat V. als gevolg van kanker binnenkort zou komen te overlijden. Bij de brief waren gegevens gevoegd van een medisch onderzoek dat V. had ondergaan in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis (OLVG) in Amsterdam. Tijdens dit onderzoek was geconstateerd dat de kanker waar V. aan leed ongeneeslijk was en dat hij nog slechts korte tijd te leven had. Het OLVG vermeldde in het verslag van het medisch onderzoek eveneens dat bij V. nimmer aids of HIV was vastgesteld.

12. Verzoeker beklagde zich, bij faxbericht van 16 september 2002, bij de IND als volgt over de bewoordingen in en de motivering van de afwijzende beschikking:

“...Ik ontving de door u geformuleerde negatieve beslissing van 12 september 2002 in goede orde. Het is jammer dat het u niet gelukt is deze beslissing, zoals u wel meerdere malen heeft toegezegd, nog te nemen voor het overlijden van de heer V. Ik feliciteer u hartelijk met de knappe opbouw van deze beslissing en u zult hiermee intern wel hoog scoren. Persoonlijk vind ik dat u zich diep moet schamen over de lariekoek over werk en de arbeidsmarkt in deze beslissing. Op een Nederlander met terminale kanker zit de arbeidsmarkt ook niet te wachten. U bent in staat om zelfs aan een bos uien uit te leggen dat deze niet voor een verblijfsvergunning in aanmerking komt. Een stervend EU-onderdaan wordt zo zelfs tot over zijn graf gekoeioneerd door de IND. Bij brief van 3 juni 2002 heeft de GG en GD vastgesteld dat mijn cliënt leed aan een groot kankergezwel in de linker longkwab en dat zijn HIV status onbekend was en in het verleden negatief getest. Dat rapport is aan u bekend en de ontvangst ervan door de IND is bevestigd. Meerdere malen is mij door medewerkers van de IND in telefonische contacten verzekerd dat men er zich bij uw dienst bewust van was dat de heer V. zeer ernstig ziek was. Steeds is mij om die reden een beslissing op zeer korte termijn in het vooruitzicht gesteld. Het is mij overigens een raadsel hoe u aan de opvatting komt dat mijn cliënt aan AIDS zou hebben geleden. Maar ja, dat soort vreemdelingen lijdt immers allemaal aan AIDS, zo hoor ik u al denken. Of is AIDS altijd eigen schuld en kanker in sommige gevallen misschien niet? Dan is het natuurlijk gemakkelijker afwijzen met de vaststelling van AIDS.

Want de wijze waarop u met deze vermeende ziekte afrekenet is toch wel erg pittig voor een ambtenaar! Die AIDS is immers zijn eigen schuld en voor 25 jaar lang verblijf in Nederland heeft hij zelf gekozen. Dat je daarbij aan de drugs raakt en ziek wordt gaat de IND niet aan. Allemaal eigen schuld dikke bult. In mijn ogen bent u een schender van mensenrechten. Uit de formulering van uw beschikking blijkt dat u tevens bewust strafbaar hebt gehandeld in strijd met art. 255 Wetboek van Strafrecht (zie Achtergrond, onder 3.). Dat is een misdrijf. Ik zal terzake een strafklacht tegen u indienen bij de Officier van Justitie. Iemand die het verschil tussen een brok steen en een mens niet wil zien, behoort ter verantwoording te worden geroepen. Tenminste behoort van u de bevoegdheid te worden afgenomen nog ooit in uw leven een beslissing te mogen nemen over de status van een vreemdeling. Gaat u maar in bakstenen handelen. Ik kan aan u verzekeren dat men bij de GG&GD ook niet blij is met het handelen van de IND. Deze zieke man heeft twee winters lang in de vrieskou in een kartonnen doos bij Artis moeten leven, als gevolg van het feit dat de IND hem van de ene dag op de andere na vijftientig jaar verblijf in Nederland als een vreemdeling ging behandelen. Een kwestie van eigen schuld vindt u. Ik kan bijna niet onder woorden brengen hoezeer ik uw gedrag afkeur. Ik verzoek u deze brief onmiddellijk bij uw chef af te geven met de mededeling dat er hiermee een klacht tegen u is ingediend. Leest u de krant maar goed de komende tijd. U vindt uzelf nog wel terug. V. is overigens als Nederlander begraven door de gemeente Amsterdam. Misschien is het een

goed idee dat u een bloemetje bij zijn graf legt. Beter laat dan nooit de beschaving omarmd...”

13. Namens de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie reageerde de adjunct-directeur van de IND regio Noord-West vrijwel per ommegaande, namelijk bij brief van 17 september 2002, op verzoekers klacht:

“...In uw fax van 16 september jl. schrijft u dat u een aantal klachten heeft over de behandeling van de aanvraag om een verblijfsvergunning regulier van uw inmiddels overleden cliënt, de heer V. In reactie op deze fax bericht ik u als volgt.

In de eerste plaats ben ik het met u eens dat het hoogst ongelukkig is om een beschikking te zenden na het overlijden van de betrokken persoon. Zeker gelet op het feit dat de behandeling van de aanvraag van uw cliënt zo enorm lang duurde, kan ik u verzekeren dat ik deze gang van zaken ten zeerste betreur. Ik bied u hiervoor mijn verontschuldigingen aan.

Ook het feit dat u geschokt bent over de onjuiste overweging in de beschikking waarin vermeld staat dat uw cliënt aan Aids lijdt, kan ik begrijpen. Het is ook voor mij onbegrijpelijk hoe in de beschikking opgenomen kon worden dat uw cliënt aan deze ziekte lijdt. Ik ben het met u eens dat dit bijzonder onzorgvuldig is. Zeker gezien het feit dat er in dit opzicht wellicht sprake is van algemene maatschappelijke vooroordelen ten aanzien van mensen die verslaafd zijn aan harddrugs, is deze misslag des te pijnlijker. Ook hiervoor bied ik u mijn excuses aan.

De gang van zaken rond de behandeling van de aanvraag van uw cliënt betreur ik ten zeerste. Een en ander zal door de unitmanager met de desbetreffende medewerker worden besproken. Ik zal er alles aan doen om dit soort fouten in de toekomst te voorkomen.

Mocht u het op prijs stellen, dan nodig ik u uit voor een gesprek voor een nadere toelichting en kennismaking - ik ben nieuw in deze functie -. U kunt mij ook altijd even bellen als er uwerzijds nog vragen of opmerkingen zijn...”

14. Verzoeker reageerde hierop brief van 20 september 2002. Hij deelde de adjunct-directeur van de IND regio Noord West onder meer mee dat hij op 16 september 2002 bij de hoofdofficier van justitie van het arrondissementsparket te Haarlem aangifte had gedaan tegen de concipiënt van de beschikking. Verzoeker liet weten dat hij, ondanks de excuses van de IND, geen reden zag die aangifte in te trekken.

15. Op 1 oktober 2002 verscheen in dagblad Trouw een artikel over V. onder de titel “Overleden en uitgewezen”. In dit artikel zijn citaten opgenomen van een interview met verzoeker. Verzoeker liet zich in dit interview negatief uit over de IND en met name over de medewerker die de beschikking van 12 september 2002 had opgesteld.

16. Namens de minister van Justitie reageerde de Hoofddirecteur van de IND bij brief van 7 november 2002 als volgt op zowel verzoekers klacht van 16 september 2002 alsook op zijn uitlatingen in het dagblad Trouw:

“...Via mijn Regiodirectie Noord West en via dagblad Trouw ben ik geïnformeerd over uw commentaren en de briefwisseling inzake de overleden heer V. Ik onderschrijf de excuses, eerder gedaan op deelpunten door dhr. B. (de adjunct-directeur van de IND; N.o.) geheel. Desalniettemin wil ik als Hoofddirecteur IND u een aantal opmerkingen niet onthouden.

1. De toon van uw brief aan de IND medewerker is onnodig grievend en past niet bij een professionele relatie tussen advocaat en IND.

2. De persoonlijke strafklacht gericht tegen de medewerker vind ik een buitensporige reactie. Ik laat het graag aan het OM over om hierover te oordelen maar u beschadigt hiermee een hardwerkende en integere medewerker, die deze zaak naar eer en geweten heeft getracht zo goed mogelijk op te lossen. Als er al iemand hier op is aan te spreken dan is het de organisatie IND en niet een individuele medewerker.

3. Dat de procedure van uw cliënt lang geduurd heeft en dat daarbij fouten zijn gemaakt geef ik (en de medewerker ook) toe maar dat heeft niets te maken met het overlijden van uw cliënt. De uitkomst van de procedure zou er niet anders door zijn verlopen. Het leggen van de relatie tussen onze (late) negatieve beschikking en het overlijden van de man is ongepast.

4. De wijze waarop u de reactie van onze regiodirectie naar buiten heeft gebracht vind ik uiterst vervelend. Temeer daar de IND niet door de journalist in de gelegenheid is gesteld te reageren.

5. Uw scherpe aantijging dat wij na het overlijden nog een beschikking hebben gestuurd komt wel in een ander daglicht te staan nu blijkt dat mijn medewerker nog overleg heeft gehad met uw kantoor, ruim na het overlijden van uw cliënt. Op uw kantoor was het blijkbaar evenmin bekend dat hij was overleden.

Het is belangrijk dat u als advocaat zich actief en betrokken inzet voor uw cliënten. Maar ook aan de kant van de IND wordt hard en integer gewerkt voor de vreemdeling. Het is in het belang van alle vreemdelingen die bij ons aankloppen dat wij een heldere en openhartige verstandhouding hebben met de advocatuur. Ik zou het dan ook zeer op prijs stellen als u - ondanks uw eerdere afwijzing - toch het gesprek met (...) zou willen aangaan om deze zaak nog eens door te spreken en samen daaruit lessen te trekken voor de toekomst...”

17. In reactie op verzoekers aangifte van 16 september 2002 liet de hoofdofficier van Justitie van het openbaar ministerie van het arrondissementsparket te Haarlem verzoeker bij brief van 19 november 2002 weten dat deze aangifte niet zou leiden tot vervolging. De

hoofddofficier was na bestudering van de stukken tot de conclusie gekomen dat niet was voldaan aan de bestanddelen van artikel 255 van het Wetboek van Strafrecht. Derhalve was er volgens de hoofddofficier geen sprake van een gepleegd strafbaar feit.

B. Standpunt verzoeker

Het standpunt van verzoeker staat weergegeven onder Klacht.

C. Standpunt Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie

In zijn reactie op de klacht en op de bij de schriftelijke opening van het onderzoek gestelde vragen deelde de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie bij brief van 7 april 2003 onder meer het volgende mee:

“De klacht zoals door u geformuleerd valt uiteen in vier onderdelen. Ik zal hieronder ingaan op deze klachtonderdelen. Tevens zal ik de door u gestelde vragen beantwoorden.

Eerste klachtonderdeel

De klacht welke zich richt op de lange behandelingsduur door de IND van het op 14 januari 1999 ingediende bezwaarschrift acht ik gegrond, aangezien de wettelijke beslistermijn ruimschoots is overschreden. Bij brief van 16 september 2002 is dit erkend en hiervoor heb ik aan de heer H. (verzoeker; N.o.) mijn verontschuldigingen aangeboden.

De behandeling van het bezwaarschrift is niet altijd voortvarend geweest en heeft grotendeels stilgelegen. Het onderhavige dossier is aan de aandacht van de behandelende unit ontsnapt, hetgeen - overigens slechts gedeeltelijk - is te verklaren door de grote hoeveelheid van de door de IND te behandelen aanvragen. Daarbij komt dat deze zaak kortdurend onder de rechter is geweest. In de regel vindt dan geen inhoudelijke behandeling van het bezwaarschrift plaats. Het betreft hier een periode tussen januari 1999 en juni 1999. Zodra de gemachtigde van betrokkene de IND wees op de nog openstaande procedure, werd het dossier terstond ter hand genomen.

Blijkens het departementale dossier is eerst medio februari 2001 het bezwaarschrift inhoudelijk verder ter hand genomen. Met als uiteindelijk resultaat dat de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACV) op 21 januari 2002 advies heeft uitgebracht. Bij beschikking van 12 september 2002 is een beslissing genomen op de aanvraag.

Met betrekking tot uw vraag of er aanleiding is gevonden tot enige maatregel of actie, merk ik op dat de Regionale Directie Noord-West een systeem van zogeheten verzoeken om voorrang hanteert. Belanghebbenden kunnen middels een verzoek om voorrang om een versnelde afhandeling vragen. Indien een dergelijk verzoek wordt gehonoreerd, worden met belanghebbenden afspraken gemaakt op welke wijze de afhandeling van de zaak dient plaats te vinden en binnen welke termijn een zaak wordt afgedaan.

Tweede klachtonderdeel

De klacht betrekking hebbende op de bewoordingen van de beschikking van 12 september 2002 die beledigend zijn en blijken geven van vooringenomenheid, acht ik niet gegrond. Bij brief van 17 september 2002 heeft de IND zonder meer erkend dat het bijzonder onzorgvuldig is geweest betrokkene als AIDS patiënt aan te merken. Tevens is zeer pijnlijk dat er een verband is gesuggereerd tussen de verslaving van betrokkene en AIDS.

Het is echter naar mijn oordeel niet zo dat er sprake is van vooringenomenheid en beledigende bewoordingen; wél van een zeer onzorgvuldige en slordige beschikking.

Met betrekking tot uw vraag of er aanleiding is gevonden tot enige maatregel of actie, merk ik op dat naar aanleiding hiervan de betrokken ambtenaar door de waarnemend directeur van de Regionale Directie Noord-West in een gesprek hierop is aangesproken.

Derde klachtonderdeel

De klacht betrekking hebbende op de wijze waarop de klacht van 16 september 2002 is afgehandeld, acht ik ongegrond. Bij brief van 17 september 2002 is de klacht inhoudelijk afgehandeld. De klachten van de heer H. zijn tijdig en voldoende beantwoord. De heer H. is voorts uitgenodigd voor een gesprek voor een nadere toelichting. Bij brief van 20 september 2002 heeft de heer H. aangegeven geen noodzaak te zien om over deze kwestie van gedachten te wisselen.

Vierde klachtonderdeel

De klacht gericht tegen het feit dat de IND betrokkene, nadat hij ruim 20 jaar in Nederland had verbleven, op basis van in 1985 en 1998 verrichte dactyloscopische onderzoeken, is tegengeworpen dat hij de Duitse danwel Oostenrijkse nationaliteit had, zonder deze tegenstrijdigheden toe te lichten, acht ik gegrond.

Aan betrokkene is tegengeworpen dat hij de Duitse dan wel Oostenrijkse nationaliteit had. Deze tegenstrijdigheid is in de beschikking niet nader toegelicht. In de beslissing op de aanvraag om een verblijfsvergunning is het standpunt ingenomen dat of betrokkene de Duitse danwel Oostenrijkse nationaliteit zou hebben, voor de beoordeling van de aanvraag geen verschil maakte.

In haar advies van 21 januari 2002 heeft de ACV de IND geadviseerd een nader onderzoek in te stellen. Bij brief van 8 mei 2002 is aan de heer H. meegedeeld dat bedoeld onderzoek was opgestart. Uit het dossier is niet gebleken dat bedoeld onderzoek daadwerkelijk is verricht. Dit acht ik zeer onzorgvuldig.

Met betrekking tot uw vraag of er aanleiding is gevonden tot enige maatregel of actie, merk ik op dat naar aanleiding hiervan de waarnemend directeur van de Regionale Directie

Noord-West in een gesprek de betrokken ambtenaar hierop heeft aangesproken.

Naar aanleiding van de door u gestelde vragen, bericht ik u het volgende.

Waarom is na het dactyloscopisch onderzoek van 1985 nog een tweede dactyloscopisch onderzoek gestart?

Blijkens een zich in het departementaal dossier bevindend proces-verbaal van 26 november 1998 heeft betrokkene zich gewend tot de Korpschef van de politieregio Amsterdam-Amstelland met het verzoek om hem aan een nieuw identiteitsdocument te helpen. Het door de Korpschef ingestelde onderzoek bij het bevolkingsregister in Helmond alsmede het Centrale bevolkingsregister in Den Haag leverde op grond van door betrokkene opgegeven personalia, V., geen resultaat op.

Betrokkene heeft alsdan - vrijwillig - dactyloscopisch materiaal aangeleverd. Uit onderzoek van de CRI is gebleken dat betrokkene onder de personalia W.O.R., geboren op 13 maart 1955 te Linz, Oostenrijk, is gedactyloscopeerd.

Uit het eerste onderzoek kwam naar voren dat betrokkene de Duitse nationaliteit had (gehad). Uit het onderzoek van 1998 bleek dat hij van oorsprong Oostenrijker was. Heeft u deze aan elkaar tegenstrijdige resultaten verder onderzocht? Zo ja, wanneer en hoe? En wat waren de resultaten van dat onderzoek? Zo nee, waarom niet?

Uit het departementale dossier is niet gebleken dat de aan elkaar tegenstrijdige resultaten verder zijn onderzocht. In het kader van de verblijfsrechtelijke procedure is het standpunt ingenomen dat het hebben van de Duitse dan wel de Oostenrijkse nationaliteit voor wat betreft de beoordeling van de onderliggende aanvraag inhoudelijk geen verschil maakt.”

D. Standpunt Minister van justitie

De minister van Justitie deelde bij brief van 18 september 2003 mee zich aan te sluiten bij de reactie van 7 april 2003 van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie.

E. Reactie verzoeker

Bij brief van 24 april 2003 reageerde verzoeker als volgt op de reactie van 7 april 2003 van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie.

“In reactie op de brief van de IND van 7 april 2003 in deze zaak zou ik graag één punt willen benadrukken. Of de heer V. nu uiteindelijk als Oostenrijker of als Duitser zou worden geïdentificeerd, in beide gevallen zou het betreffen een Nederlandstalige man met een inderdaad Duits accent die voordat hij als vreemdeling werd geïdentificeerd al meer dan twintig jaar als Nederlander is behandeld en bijvoorbeeld een uitkering heeft genoten krachtens de Algemene Bijstandswet, onafgebroken wonend in Nederland met kennelijk

instemming van de Nederlandse autoriteiten.

Onder die omstandigheden en in de wetenschap dat de heer V. sociaal inadequaat functioneerde en verslaafd was, wijzen deze gegevens in combinatie met het langdurig verblijf van de heer V. in Nederland ook op de verplichting van de Nederlandse staat, om ook voor de toekomst in zijn voortgezet verblijf te berusten. De aangekondigde onderzoeken en de daarmee veroorzaakte vertraging in de procedure konden dan ook aan de uiteindelijke uitkomst van de procedure niets veranderen.

Door de heer V. danwel als Oostenrijker, danwel als Duitser, danwel als staatloze niet-Nederlander te identificeren, kon de voortgaande verantwoordelijkheid van de Nederlandse staat om aan hem onderdak, voedsel, kleding en medische zorg te verlenen niet meer worden afgewenteld op de EU-landen Duitsland of Oostenrijk. Dat uitgangspunt is duidelijk geweest vanaf het allereerste moment dat de heer V. als vreemdeling is aangemerkt. Die identificatie als vreemdeling heeft niet plaats gevonden naar aanleiding van een aanvraag van de heer V. om hem een identiteitsdocument te verlenen, maar naar aanleiding van een door de politie van bureau Warmoesstraat in samenwerking met de GGD uitgevoerd project, waarbij alle verslaafden in de binnenstad en met name op de wallen qua identiteit en achtergrond in kaart zijn gebracht. Het is goed mogelijk dat in dat kader bovendien het ontbreken van een identiteitsdocument aan de orde is gekomen.

Onder de gegeven omstandigheden had de diagnose van kanker bij de heer V. voor de IND een reden behoren op te leveren om alle ambtelijke obstakels op te heffen en hem onmiddellijk een vergunning tot verblijf te verlenen, al was het alleen maar om hem de gelegenheid te geven op een waardige wijze te sterven. Het noemen van het woord AIDS is de aanleiding geweest voor het indienen van de klacht en maakt deel uit van de klacht. Deze achterliggende gegevens echter, waaruit de voortdurende verantwoordelijkheid van de Nederlandse staat voor de opvang van de heer V. in de zin van artikel 11 IVESC (Internationaal verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten; zie Achtergrond, onder 2.; N.o.) duidelijk bleek, vormen de uiteindelijke basis voor de klacht.”

Achtergrond

1) Algemene wet bestuursrecht

Artikel 7:10

“1. Het bestuursorgaan beslist binnen zes weken of - indien een commissie als bedoeld in artikel 7:13 is ingesteld - binnen tien weken na ontvangst van het bezwaarschrift.

(...)

3. Het bestuursorgaan kan de beslissing voor ten hoogste vier weken verdagen. Van de verdaging wordt schriftelijk mededeling gedaan.

4. Verder uitstel is mogelijk voor zover de indiener van het bezwaarschrift daarmee instemt en andere belanghebbenden daardoor niet in hun belangen kunnen worden geschaad of ermee instemmen."

2) Internationaal verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten

Artikel 11

"De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van een ieder op een behoorlijke levensstandaard voor zichzelf en zijn gezin, daarbij inbegrepen toereikende voeding, kleding en huisvesting, en op steeds betere levensomstandigheden. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dit recht te verzekeren, daarbij het essentieel belang erkennende van vrijwillige internationale samenwerking.

2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, het fundamentele recht erkennende van een ieder gevrijwaard te zijn tegen honger, nemen zowel zelfstandig als door middel van internationale samenwerking de maatregelen waaronder mede begrepen bijzondere programma's die (...)."

3) Wetboek van Strafrecht

Artikel 255

"Hij die opzettelijk iemand tot wiens onderhoud, verpleging of verzorging hij krachtens de wet of overeenkomst verplicht is, in een hopeloze toestand brengt of laat, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie."